سعید لیلاز در گفت‌وگو با «ایران» از تاثیرات سیاسی و اقتصادی مصوبه مجلس می گوید

مصوبه مجلس منافع صبر راهبردی نظام را مختل می‌کند

نتیجه قانون مجلس، احیای سیاست ترامپیسم در قبال ایران است

احسان بداغی
خبرنگار

قانون جدید مجلس درخصوص مسأله هسته‌ای چیزی متفاوت از راهبرد نظام است؛ این نظری است که سعید لیلاز، تحلیلگر مسائل سیاسی و اقتصادی درباره این قانون دارد. او در گفت‌وگو با «ایران» توضیح می‌دهد که این مصوبه چیزی بیش از تصمیم یک جریان سیاسی نیست و نمی‌توان آن را به عزم و تصمیم راهبردی نظام تعمیم داد. چرا که به زعم او، در این صورت فلسفه استقامت سه ساله ایران در برابر فشارهای دولت ترامپ زیر سؤال می‌رود. لیلاز معتقد است که مخالفان دولت بیش از هر چیز با لحاظ کردن مسأله انتخابات ۱۴۰۰ وارد چنین بازی‌ای شده‌اند. با این حال او معتقد است که این قانون با توجه به پیام‌هایی که به خارج از کشور می‌فرستد و همین‌طور اختلالی که برای صبر راهبردی نظام ایجاد می‌کند، می‌تواند تأثیر مخربی داشته باشد.

***

■ یکی از اساسی‌ترین سؤالات درباره مصوبه مجلس این است که چقدر می‌توان آن را به تصمیم کلیت نظام درباره مسأله هسته‌ای و برجام تعمیم داد؟ آیا این را باید صرفاً تصمیم یک جریان سیاسی دانست یا چیزی بیش از آن؟ اساساً از این حیث فلسفه قانون جدید به نظر شما چیست؟

من از ابتدای پروژه هسته‌ای ایران که آن را مدام پیگیری کردم به یک نتیجه مشخص رسیدم که فقط هم نتیجه‌گیری من نیست و تا الان هم خدشه‌ای به آن وارد نشده است. آن نتیجه‌گیری این است که پروژه هسته‌ای ما تحت اختیار دولت‌ها و مجالس مختلف نبوده و نیست. اینجا هم کاری به خوب و بد این ندارم، این روشی است که در این ۲۰-۳۰ سال دنبال شده و هنوز هم روال بر آن است. غربی‌ها هم این واقعیت را می‌دانند و متوجه هستند که بیشتر دستگاه‌های اجماع‌ساز مانند شورای عالی امنیت ملی این مسأله را پیش می‌برند و سرپرستی می‌کنند، چون مسأله فراتر از مسائل امنیتی، علمی و اقتصادی حتی دارای بعد ژئوپلیتیکی است. مجالس و دولت‌های مختلف ما هم با گرایش‌هایی که دارند در این مسأله بی‌تأثیر نیستند اما فقط بخشی از روند تصمیم‌گیری هستند نه تمام آن. در تمام دنیا هم بابت مسائل هسته‌ای تقریباً همین روند وجود دارد. بنابراین وقتی مجلس در خارج از این چارچوب توافق شده در نظام چنین قانونی می‌گذارد و تعهداتی ایجاد می‌کند چند تا نتیجه دارد؛ یکی اینکه یک پیام تشتت و درگیری داخلی به دنیا می‌فرستد. دنیا می‌داند فرآیند تصمیم‌گیری حداقل در این موضوع در نظام ما چیست اما قطعاً می‌گویند اینها فعلاً با شدت درگیر تنازعات داخلی هستند و بنابراین برای حل مسأله باید صبر کرد. یعنی اگر آن طرف هم اهتمامی حتی در دولت جدید امریکا برای حل مسأله وجود داشته باشد این مصوبه آن را به تأخیر خواهد انداخت. چون آن طرف می‌گوید بگذارید اول اینها تکلیف‌شان را با خودشان معلوم کنند، بعد برویم سراغ حل مسأله فی‌مابین خودمان با آنها. دقت هم بکنید که این در شرایطی است که قطعاً اروپا به امریکا نزدیک و همراه خواهد شد. دوم اینکه واقعاً معلوم نیست تکلیف این قانون و اجرای آن با این شکلی که مجلس تصویب کرده در داخل چه می‌شود. من به دلایلی فکر نمی‌کنم این قانون رنگ عمل به خود ببیند، خب اینکه در نهایت برای وجهه خود مجلس آسیب خواهد داشت. قبلاً هم تصمیمات هسته‌ای کشور چه برای افزایش فعالیت چه برای توافق در چارچوب مصوبات مجلس و تصمیمات دولت محدود نبود. کمااینکه مذاکرات منتهی به برجام و اساساً انتقال پرونده از شورای عالی امنیت ملی به وزارت خارجه از زمستان ۹۱ یعنی ۹ ماه قبل از تشکیل دولت آقای روحانی کلید خورده بود. شاید دولت‌ها یا مجالس در برخی جزئیات تأثیرگذار باشند که قطعاً هستند اما کلیاتی مانند توقف اجرای پروتکل و یا مسائلی در این سطح، در چارچوب دیگری تصمیم‌گیری می‌شود.

■ به نظر شما نتیجه عملیاتی این قانون در صورتی که فرض بگیریم اجرا شود، چه خواهد بود؟

ببینید به زبان خیلی ساده نتیجه عملیاتی این قانون این است که هزینه برجام و ایستادگی در برابر ترامپ را پرداخته‌ایم اما خودمان را از منافع آن داریم محروم می‌کنیم. حتی اگر این بازی مجلس ایفای نقش خوب و بد برای طرف مقابل بود باز حرفی وجود نمی‌داشت و منطقی بود. اما شواهد چیز دیگری نشان می‌دهد؛ به محض اینکه وحشی‌ترین دولت تاریخ امریکا کنار می‌رود و تغییراتی را در چشم‌انداز می‌شود دید، ما شروع کردیم به رادیکالیسم. در حالی که سؤال این است که چرا قبلش این کار را نکرده بودند؟ تقارن این اقدام با شکست ترامپ شبهات بسیاری دارد، چرا که مشخصاً زمین بازی برای رادیکال‌های صهیونیست و امریکایی و عربی را فراهم می‌کند. فرض کنید باید بخواهد برگردد؛ این قانون مجلس با ترتیباتی که دارد بهترین برگ برنده و بهانه دست نمایندگان جمهوریخواه کنگره و لابی اسرائیل است. من نمی‌گویم مجلس محترم از قصد چنین کرده اما نتیجه عملی این کار حداقل زنده نگه داشتن مسیر ترامپیسم، چه در منطقه و چه در امریکا در قبال مسأله ایران است.

■ یک نظر وجود دارد و آن هم اینکه این قانون یک مقدمه‌چینی برای انتخابات ۱۴۰۰ است و بهانه‌های جناحی زیرساخت اصلی آن هستند. شما این نظر را چقدر مقبول می‌دانید؟

مسأله منافع حزبی است به نظر من. این موضوعی است که این جریان را در داخل به میدانی می‌آورد و وارد بازی می‌کند که خواست تندترین دشمنان خارجی ایران است. من صراحتاً می‌گویم که متأسفانه مسأله بیشتر ناظر به انتخابات ۱۴۰۰ است. همان‌طور که ترامپ در امریکا با اهداف حزبی سعی کرد دستاوردهای دولت قبل از خودش را تخریب کند، اینجا هم بحث ایجاد موقعیت برای یک استفاده سیاسی در داخل است. من معتقدم این آقایان نه منافع کشور که حتی باورهای خود را هم الان دنبال نمی‌کنند و عطش ریاست جمهوری ۱۴۰۰ همه کارهایشان را تحت تأثیر قرار داده. خیلی تأسف‌بار است که برخی فکر می‌کنند چون آرام شدن شرایط تحریم‌ها و تنش‌های خارجی می‌تواند روی انتخابات آینده تأثیر بگذارد، جلوی این روند را می‌گیرند. این بسیار خطرناک است، نه فقط از نظر خطرات خارجی بلکه داخلی. این وضعیت اقتصادی که مستقیماً بخش اعظم آن متأثر از تحریم است می‌تواند آبستن اتفاقات ناگواری هم بشود. این گروگان گرفتن زندگی مردم برای منافع جناحی است.

سجاد صفری/ ایران

> به زبان خیلی ساده نتیجه عملیاتی قانون مجلس این است که هزینه برجام و ایستادگی در برابر ترامپ را پرداخته‌ایم اما حالا داریم خودمان را از منافع آن محروم می‌کنیم. در سال‌های ۸۵ و ۸۶ در ۱۱ ماه ۵ قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل را علیه خودمان داشتیم که چین و روسیه به آنها رأی مثبت داده بودند. اینکه با این قانون تحریم‌ها لغو می‌شوند واقعاً یک جوک است و خنده‌دار است. من قول می‌دهم ما امروز اجرای پروتکل الحاقی را متوقف کنیم یک هفته طول نمی‌کشد که روسیه و چین هم پشت ما را خالی خواهند کرد. صراحتاً می‌گویم که متأسفانه مسأله بیشتر ناظر به انتخابات ۱۴۰۰ است

■ شما می‌گویید این قانون احتمالاً نمایانگر راهبرد نهایی نظام نیست. بر چه اساسی این حرف را می‌زنید و مبنای تحلیل شما در این رابطه چیست؟ یعنی چه شواهدی شما را به این نتیجه‌گیری می‌رساند؟

شواهد کاملاً روشن است. دیپلماسی سه سال اخیر ما نه فقط در جریان هسته‌ای بلکه در همه مقاطع به نظرم یکی از هوشمندانه‌ترین سیاستگذاری‌ها در سطح کلی نظام بود که ایران را از یکی از خطیرترین دوره‌های تاریخی عبور داد. کسی که این را به هم می‌زند یعنی از رسیدن به مقصود در این مسیر راضی نیست و یا منافع دیگری دارد. ما آیا مهم‌تر از ترور و شهادت سردار سلیمانی در سال گذشته داشتیم؟ پاسخ جمهوری اسلامی چه بود؟ مگر این پاسخ در اختیار آقای روحانی و دولت بود؟ ما شاهد بودیم کلیت نظام در موضوعی با چنین اهمیتی دست به یک خویشتنداری ژئوپلیتیک زد و صبر راهبردی نشان داد. خب این قطعاً یک محاسبه‌ای به عنوان عقبه خودش در نظام دارد. در موضوع هسته‌ای هم همین شد، اما من تعجب می‌کنم و نمی‌دانم مجلس با چه برآوردی دارد با چنین مصوباتی این منظومه رفتاری را دچار اختلال می‌کند. اصلاً کار سختی نیست که بفهمیم این نوع قانونگذاری در این شرایط به چه کسانی خوراک تبلیغاتی می‌دهد. الان کسانی که از این قانون جدید در دنیا خوشحال شده‌اند طرفداران منطقه‌ای و بین‌المللی ترامپ هستند که خشنودی خود را هم پنهان نمی‌کنند و دارند به دولت بعدی امریکا می‌گویند ببین، این رادیکالیسم، واقعیت ایران است و مذاکره و بازگشت به برجام فایده ندارد. در حالی که نظام چرا این سه سال صبر کرد؟ صبر کرد که با اولین تغییر مثبت در چشم‌انداز برجام، آن را به هم بزند؟ خب ما که تمام آثار اقتصادی اقدام ترامپ را تحمل کردیم، اگر قرار به چنین چیزی بود که مجلس می‌گوید، خب همان اول می‌زدیم زیر برجام که بهتر بود. من از نظر صراحت، حرف آخر و نهایی‌ام در این تحلیل این است که به نظر می‌رسد برخی دوستان در مجلس دارند سنگ‌هایی را هل می‌دهند که ترامپ می‌خواهد در هفته‌های پایانی ریاست جمهوری‌اش سر راه بازگشت امریکا به برجام بیندازد. من نمی‌گویم این اقدام عمدی است اما شدیداً در آن،فقدان محاسبه را شاهد هستیم و می‌بینیم به لحاظ منطقی با مسیری که تا حالا آمده‌ایم همخوانی ندارد.

■ ادعای طراحان و تأییدکنندگان این مصوبه این است که با چنین قانونی تحریم‌ها رفع خواهند شد. این چقدر منطقی و دقیق است؟

مسأله تحریم‌ها یک سیاستگذار به نام مقام عالی کشور دارد که از همه نهادها و قوا مشاوره لازم را می‌گیرد و نهایتاً به سیاستی می‌رسد و این سیاست یک مجری دارد به نام دولت. خوشمان بیاید یا نیاید، فرآیند این است. اتفاقاً هوشمندی آقای روحانی این بود که منطبق و هماهنگ با رهبر انقلاب حرکت کردند. اتفاقاً به نظر من نقطه قوت برنامه هسته‌ای ما هم این بوده که در سیستمی فراتر از یک قوه هدایت ثابت و متمرکزی داشته و اگر اعوجاجی که در حوزه‌های سیاسی وجود دارد در برنامه هسته‌ای بازتاب پیدا می‌کرد، الان ما یا برنامه هسته‌ای نداشتیم یا ایران را نداشتیم. اما هر دو را داریم و در تمام دنیا حوزه‌های استراتژیک چنین هستند.

■ من سؤالم در مورد رفع تحریم‌ها بود؛ آیا چنین قانونی اگر اجرا شود، می‌تواند زمینه‌ساز رفع تحریم‌ها باشد؟

سابقه موضوع مشخص است. یک رجوع به دوره ۸۴ تا ۹۲ بکنیم همه چیز روشن می‌شود. چیزی که ما را تا الان در مناقشه با امریکا در حوزه حقوقی و سیاسی برنده کرده حفظ روابط عمومی نظام در چارچوب توافق برجام با دنیا بوده در عین حفظ شأن و جایگاه کشور. ما در حوزه حقوقی و سیاسی برنده شده‌ایم و حالا وقت رسیدن به منفعت‌های اقتصادی این ایستادگی است. ما در سال‌های ۸۵ و ۸۶ در ۱۱ ماه ۵ قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل را علیه خودمان داشتیم که چین و روسیه به آنها رأی مثبت داده بودند. اینکه با این قانون تحریم‌ها لغو می‌شوند واقعاً یک جوک است و خنده‌دار است. من قول می‌دهم ما امروز اجرای پروتکل الحاقی را متوقف کنیم یک هفته طول نمی‌کشد که روسیه و چین هم پشت ما را خالی خواهند کرد. صراحتاً می‌گویم که متأسفانه مسأله بیشتر ناظر به انتخابات ۱۴۰۰